

NÆRHET OG EMPATI I AVSTANDENS TID

Foto: Sex og Samfund

Sosial distansering er et av hovedtiltakene for å bremse utviklingen av pandemien. Det er ikke lett å være barn når en så viktig del av deres utvikling, nemlig fysisk nærhet, ikke lenger er smittvernvennlig.

Spørsmålet vi har stilt oss er: Hvordan påvirker det barn og deres intuisjon å tenke på andre barn som potensielle smittekilder og de utenfor kohorten som potensielt "farlige"? Vårt svar er at den sosiale avstanden skaper noen utfordringer når barn skal lære om empati og medfølelse for hverandre og verden rundt seg, samtidig som bruk av sosiale medier blir en større del av hverdagen. I oppgavene for årets kampanje for 1.-4. trinn ser vi derfor nærmere på trivsel, gode følelser og nettvett.

TIPS TIL UNDERVISNINGEN

Trivsel og trygghet er en viktig forutsetning for at elevene skal kunne utvikle seg personlig, sosialt og faglig. Forskning viser at også seksualitetsundervisningen burde foregå i et trygt og inkluderende læringsmiljø for å utgjøre en forskjell for elevene. Derfor er det viktig at du som underviser skaper gode rammer for seksualitetsundervisningen i din klasse. Sex og Politikk anbefaler at seksualitetsundervisningen bygger på følgende prinsipper:

- At det er respekt for ulikheter (for eksempel knyttet til etnisitet, familiebakgrunn, utseende, meninger, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk).
- At ord og utsagn som diskriminerer eller sier noe negativt om andre ikke aksepteres.
- At ingen skal føle seg baksnakket eller krenket.
- At man unngår å snakke om personlige opplevelser, men heller drøfter tematikken gjennom fiktive eksempler.
- At alle vet hva som skal skje i undervisningen.
- At alle deltar, men man har mulighet til å melde pass.
- At man snakker i et «lukket rom» – det vil si at det ikke etterpå snakkes med klassekamerater om hva andre har sagt og gjort i undervisningen.

Vi anbefaler også at seksualitetsundervisningen begynner med at underviser og elever lager tilpassede avtaler for hvordan undervisningen skal foregå, basert på klassens sammensetning og miljø. En avtale om at man ikke snakker privat eller svært personlig om seg selv kan øke tryggheten for de elevene som er utsatt for å bli ertet. Avtaler om at man skal lytte til hverandre og ikke le av det de andre sier, kan også være viktige.

MÅL

- Elevene kan gi eksempler på når de synes at de har det godt.
- Elevene kan fortelle om helse som noe som handler om mange forskjellige ting.

FAGLIG RELEVANS

- norsk, samfunnsfag, kunst og håndverk, generell del av læreplanen

TIDSBRUK OG UTSTYR

- 30–45 minutter
- arbeidsarket til øvelsen
- papir og farger

BESKRIVELSE

Kopier arbeidsarket. I A3-format er det god plass til å tegne og skrive. Elevene får så utlevert et eksemplar av arbeidsarket. Underviseren gjennomgår arbeidsarket med elevene, eventuelt ved å vise det på et smartboard eller lignende. Elevene skal arbeide individuelt med øvelsen. De skal tegne eller skrive ett eller flere eksempler på når de har det godt i hvert av de fem forskjellige feltene på arbeidsarket.

Det vil si: Når de har det godt mens de er på skolen, når de er sammen med vennene sine, når de er sammen med familien sin, når de er alene og med deres egen kropp. Elevene kan gjerne snakke med hverandre når de gjennomfører øvelsen, og underviseren bør gå rundt og hjelpe de elevene som har bruk for det. Når elevene er ferdige med arbeidsarket, samles alle elevene for en felles gjennomgang.

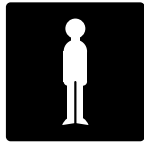
Her kan underviseren ta utgangspunkt i følgende spørsmål:

- Kan dere gi noen eksempler på når dere synes at dere har det godt på skolen / med venner/ med familien / alene / med kroppen?
- Hva vil det si å ha god helse? Er det å ha god helse det samme som å ha det godt?
- Hvem bestemmer om man har god helse? Er det en selv, ens foreldre, skolen, venner?
- Hvem har ansvaret for at man har god helse / har det godt? Er det en selv, ens foreldre, skolen, ens venner?
- Hva kan man selv gjøre for å ha det godt / ha god helse?
- Hva kan man gjøre for at andre har det godt / har god helse?
- Hvem kan man snakke med hvis man ikke har det godt / ikke har god helse og gjerne vil at det skal være annerledes?

I denne forbindelse kan elevene informeres om muligheten for å snakke med underviseren eller skolens helsesøster. Hvis elevene har tilstrekkelig med digital kompetanse kan man anbefale å kontakte Alarmtelefonen for barn og unge på nettsiden www.116111.no, eventuelt på telefon 116 111.

Hvis det er vanskelig for noen eller alle elevene å forholde seg til alle fem aspekter som vises på arbeidsarket (skolen, venner, familie, alene, kroppen), så kan øvelsen gjøres enklere ved å fokusere på én til to av disse. Eventuelt kan man arbeide enkeltvis med alle fem aspekter over tid, for deretter å se dem i en helhet. Elevene kan eventuelt få arbeidsarket med hjem for å fylle det ut sammen med deres familie. Dette kan skape en mulighet for dialog mellom elevene og deres foreldre. Foreldrene bør være informert om hvordan de kan snakke med deres barn om arket og hvordan de kan hjelpe til med å fylle det ut, så det blir en god opplevelse for elevene.

ARBEIDSARK HA DET GODT!

HA DET GODT!

Når har du det godt: på skolen, med dine venner, med din kropp, med din familie, når du er alene?

PÅ SKOLEN

MED DINE VENNER

MED DIN
FAMILIE

MED DIN
KROPP

ALENE

MÅL

- Elevene skal kunne gi eksempler på hvilke konsekvenser det kan ha å legge ut personlige bilder eller opplysninger om en selv på internett.
- Elevene skal kunne gi eksempler på fordeler og ulemper ved at man kan leke med sin identitet på profiler på sosiale nettsamfunn.
- Elevene tenker over hvordan andre oppfatter den profilen de har i et sosialt nettsamfunn.

FAGLIG RELEVANS

- generell del av læreplanen

TIDSBRUK OG UTSTYR

- ca. 1,5 time
- arbeidsarket som gis til hver elev

BESKRIVELSE

Underviseren presenterer øvelsen ved å snakke med elevene om hva vi bruker en profil på sosiale nettsamfunn til. Dere kan også snakke om hvor mange av elevene som selv har en profil, og hvor de har profiler. Deretter deles elevene inn i par, og hvert par får utlevert en kopi av arbeidsarket til øvelsen. Underviseren forteller parene at de skal fylle ut profilen på arbeidsarket som om det var en virkelig profil på et sosialt nettsamfunn. De skal ikke lage en profil som ligner dem selv, men lage en profil for en oppdiktet person på deres egen alder. Før de begynner å lage profilen, kan de snakke sammen om hvilken type deres profil skal være.

Profilen skal inneholde følgende opplysninger, og betydning gjennomgås med elevene før de starter arbeidet:

- profilbilde (limes inn eller tegnes på arbeidsarket)
- profilnavn
- alder
- status (velges ut fra muligheter på arbeidsarket)
- hjemsted
- yrke (velges ut fra muligheter på arbeidsarket)
- interesser
- statusoppdatering
- liker å dele

Når parene har laget sine profiler, setter underviseren to og to par sammen til grupper på fire. Underviseren forklarer arbeidsprosessen videre og presenterer for eksempel hjelpespørsmålene til bruk i tilbakemeldingene (se nedenfor). Begge parene presenterer nå profilene sine og får det andre parets tilbakemelding på dem.

Prosessen foregår som følger:

1. Par 1 presenterer sin profil, mens par 2 lytter uten å si noe.
2. Par 2 snakker om profilen og tankene de får om personen ut fra opplysningene i profilen. Par 1 lytter uten å si noe.
3. Par 1 snakker sammen om det de andre har sagt om deres profil. Er de enige i det par 2 tenker om profilen deres? Var det noe som forbauset dem? Var det noe de overhodet ikke hadde tenkt på om sin egen profil? Par 2 lytter uten å si noe.
4. Deretter er det par 2 sin tur til å presentere sin profil og få det andre parets tilbakemelding.

Hjelpespørsmål til elevenes tilbakemeldinger til hverandre kan for eksempel være:

- Hvilke tanker får dere om personen når dere hører profilnavnet?
- Hva tror dere at denne personen gjerne vil fortelle om seg selv?
- Har personen delt personlig foto og informasjon om seg selv? Hva sier dette om personen?
- Hva slags type profil er det? Eksempler er artig, søt, kul, naturlig, rå?
- Er det en profil dere får lyst til å kontakte?

Når firemannsgruppene er ferdige med presentasjoner og tilbakemeldinger, samles klassen og diskuterer tankene de har om gruppearbeidet. Underviseren kan for eksempel bruke følgende spørsmål:

- Ble profilene deres oppfattet på den måten dere hadde tenkt?
- Noen har mer enn én profil på det samme møtestedet på internett for å kunne presentere seg selv på forskjellige måter. Hvilke fordeler og ulemper er det ved det?
- Hvordan kan ulike bilder oppfattes av andre?
- Hva er en god profil og en dårlig profil på internett?
- Hvilke vurderinger synes dere vi skal foreta når vi velger brukernavn og profilbilde til en profil?
- Hvor ofte tror dere at unge skriver noe om seg selv som ikke er sant i profilen sin?
- Tror dere at det er noen som ikke er den de utgir seg for? At de kan være en annen enn du tror?
- Hva kan årsakene være til at noen skriver noe om seg selv som ikke er sant?
- Hvilke fordeler og ulemper er det ved at man kan være en annen på internett enn man er i virkeligheten?

- Hvilke vurderinger synes dere vi bør ta før vi skriver noe personlig i vår egen eller andres profil? Hvilken type informasjon er ikke smart å dele på nett?

9–11 åringene bruker i snitt 100 minutter på internett en vanlig dag. Flere gutter enn jenter spiller data-/TV-/mobilspill, og guttene bruker dobbelt så lang tid som jentene på slike spill. Tilsvarende er det flere jenter som bruker mobiltelefon en vanlig dag, og de bruker den også langt mer enn guttene. Samtidig er også jenter mer aktive på sosiale medier. Kilde: www.medietilsynet.no.

Personlige profiler på sosiale nettsamfunn kan ofte inneholde henvisninger til sex, også hos barn og unge. Dette kan for eksempel ses i de valgte brukernavnene, i profilbildenes fokus på ansikter og kropper eller i statusoppdateringene. Å utlevere personlig informasjon og bilder kan være en sårbarhetsfaktor for blant annet mobbing. Underviseren bør vurdere å trekke inn refleksjoner om disse forholdene i oppsummeringen av øvelsen hvis elevene ikke selv kommer inn på det. Hensikten med dette skal være å få elevene til å tenke etter hvordan signalene de sender via tekst og bilder på internett kan oppfattes på forskjellige måter, og hvilke grenser de synes det bør være for hvordan man presenterer seg på nettet.

ARBEIDSARK - ØVELSE 3.3

SE MEG - PÅ NETTET

LAG EN PROFIL

Dere skal fylle ut arket nedenfor som om det var en profil på nettet, (for eksempel på Facebook). Dere skal ikke lage en profil som ligner dere selv, men bruke fantasien og dikte opp en person.

Hva skal dere gjøre?

1. Lim inn, eller tegn et profilbilde.
2. Fyll ut profilens navn, alder, hjemsted, yrke, status og interesser.
3. Finn på en statusoppdatering til profilen og ting personen liker å dele.

Lim inn eller tegn et profilbilde.

Profilnavn:

Alder:

Hjemsted:

Yrke: Skole Detidsarbeid Ingenting

Status: Singel Kjæreste

Interesser:

Statusoppdateringer:

Liker å dele:

HVORDAN ER DET Å VÆRE FORELSKET? INTERVJU

MÅL

- Elevene skal kunne gi eksempler på gode og dårlige sider ved det å være forelsket.
- Elevene skal kunne reflektere over at forelskelse kan føles og oppleves forskjellig fra person til person.

FAGLIG RELEVANS

- samfunnskunnskap, naturfag

TIDSBRUK OG UTSTYR

- ca. 1,5 time
- arbeidsarket til øvelsen
- eventuelt mobiltelefoner/datamaskiner

BESKRIVELSE

Elevene skal gjennomføre et intervju som handler om forelskelse. De skal arbeide sammen i grupper og intervjuer en person som de selv velger. Personen kan være på deres egen alder eller eldre, for eksempel søsken eller en annen i familien, men elevene skal ikke intervjuer hverandre.

Elevene kan bruke spørsmålene på arbeidsarket, som er ferdig kopiert opp av underviser, eller de kan selv lage en liste med spørsmål som de gjerne vil stille personen. Hvis de har mulighet til det, kan de gjøre opptak av intervjuet, på for eksempel mobiltelefon. Hvis ikke, kan de notere svarene som stikkord. Intervjuet kan eventuelt foretas hjemme som en lekse, særlig hvis elevene skal snakke med foreldre eller annen familie.

Når elevene har gjennomført intervjuene, skal de strukturere og formidle det de har hørt. Underviseren anbefales i forkant å bestemme om dette skal være en muntlig presentasjon eller skriftlig på en plakat eller i en liten artikkel. Underviseren bestemmer hvor mye tid som skal brukes på arbeidet med å forberede presentasjonen og om det eventuelt skal stilles krav til den skriftlige eller muntlige formidlingen.

Underviseren oppsummerer arbeidet med øvelsen ved for eksempel å snakke med klassen om følgende spørsmål:

- Hva fortalte de forskjellige personene om hvordan det føles å være forelsket?
- Tror dere at alle føler forelskelse på samme måte?

HVORDAN ER DET Å VÆRE FORELSKET? INTERVJU

- Tror dere at det kan være forskjell på å være forelsket når man er barn, ung eller voksen?
- Hvilke gode og dårlige sider ved forelskelse fortalte de dere intervjuet om?
- Tror dere mange på deres alder er forelsket? Eller er det svært alminnelig at man ikke er det?
- Synes dere at det snakkes mye om forelskelse når man er på deres alder?

i

Arbeidet med øvelsen fordeler seg over flere undervisningstimer, ettersom elevene skal forberede, gjennomføre og formidle intervjuet. Underviseren kan velge å bruke mer eller mindre tid på øvelsen, alt etter hvor mye tid som er til rådighet, og hvor mye man ønsker å prioritere øvelsens norskfaglige elementer.

Arbeidsarket til øvelsen kan være en støtte for noen elever, mens andre kan trenge større utfordringer. Sistnevnte kan med fordel få til oppgave selv å finne på spørsmål, og det kan stilles større krav til deres formidling av kunnskaper fra intervjuet. Klassen kan eventuelt fordele intervjupersonene sine på forskjellige aldre, slik at det sikres at det finnes barn, unge, voksne og eldre iblant dem. Dette kan gi et spennende sammenligningsperspektiv i oppsummeringen av øvelsen.

Gjennomfør et intervju om forelskelse. Dere kan bruke spørsmålene her på siden og kanskje finne på noen flere selv. Skriv ned svarene i stikkord. Dere kan også ta opp intervjuet på en mobiltelefon.

Spørsmål:

- Har du vært forelsket noen gang?
- Hvordan vet vi at vi er forelsket?
- Hvordan føles det å være forelsket?
- Blir alle forelsket?
- Vil du fortelle en historie om en gang du var forelsket?
- Hvilke gode ting er det ved å være forelsket?
- Hvilke dårlige ting kan det være ved å være forelsket?
- Er det noe annet du kan fortelle om forelskelse?